

вуза с учетом специфики факультета: Автореф. дис... канд. пед. наук. – Казань, 1995. – 18 с.

Л.Є.Нагорнюк

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

В статті речь идет об особенностях определения ключевых компетентностей будущего журналиста, а также о специфике специальности журналиста, которую необходимо учитывать в компетентном подходе.

This article deals with the peculiarities of the key competence definition of the future journalists, and with the specification of profession of journalist which is to be concerned in the competence approach.

Геополітичні процеси та економічна глобалізація у світовому співтоваристві, соціально-політичні зміни в Україні сприяють підвищенню ролі інформації у сучасному суспільстві та розширенню масштабів журналістської діяльності. Існує багато джерел кадрів для журналістики, однак основним була і залишається університетська освіта, що готує працівників різних засобів масової інформації (ЗМІ) і закладає основи подальшої безперервної багатоступеневої підготовки.

Під впливом економічних, політичних і культурних факторів професійна діяльність спеціаліста у галузі журналістики нині наповнюється новим змістом. Безумовно, це обумовлює потребу в реформуванні системи фахової журналістської освіти відповідно до сучасних вимог.

Як наслідок цих трансформацій, з'являється необхідність у забезпеченні освітнього процесу більш повним, особистісним і соціально-інтегрованим результатом. Ним стало поняття "компетентність" – "інтегральний соціально-поведінковий феномен як результат освіти у сукупності мотиваційно-ціннісних і когнітивних складових" [4].

Існує нагальна потреба визначення ключових компетентностей журналіста. Розробка цієї проблеми диктується теоретичними і практичними завданнями професійної педагогіки, журналістики як прикладної науки, потребами суспільства в ефективній діяльності ЗМІ та комунікації, потребами особистості

журналіста у професійному розвитку в нових політичних, соціально-економічних, культурних та інформаційних умовах.

У статті поставлена мета розкрити особливості створення та впровадження ключових компетентностей спеціаліста у галузі журналістики.

Проблема компетенції і компетентності розглядається у працях як вітчизняних (В.Булгакова, О.Токменко, О.Пометун, О.Овчарук, Р.Мільруд, Н.Бориско, М.Прадівлянний, О.Павленко, А.Хуторський, І.Зимня, Г.Борозенець), так і зарубіжних (Н.Хомський, Дж.Равен, Т.Бахман) науковців. Однак Р.Мільруд зазначає, що “суть даного підходу поки що залишається недостатньо дослідженою не тільки у вітчизняній науці, а й за рубежом.” [6, с. 31].

Впровадження компетентнісного підходу в навчальний процес вищої журналістської школи буде становити спробу адаптувати професійну освіту журналіста до потреб ринку праці, оскільки у цьому підході буде відображатися такий зміст освіти, який не обмежується зорієнтованими знаннями, а пропонує цілісний досвід вирішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, компетенцій.

Аналіз літератури з цієї проблематики показує, що необхідно розрізняти поняття “компетентність” і “компетенція”. В наукових працях “компетенція” розглядається як “коло питань, в якому певна особа володіє знаннями, досвідом” [9, с. 324], “сума знань, умінь і характерних рис, що дозволяє особистості виконувати певні дії” [2, с. 9], “сукупність взаємопов’язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок і способів діяльності), котрі задаються щодо певних предметів і процесів, які необхідні, щоб якісно і продуктивно діяти стосовно них” [8, с. 1].

Поняття “компетентність” трактується науковцями теж неоднозначно. Опрацювавши літературу, ми визначили 4 підходи щодо визначення цього поняття, в яких думки вчених або збігаються, або ж несуттєво різняться (див. схему № 1).

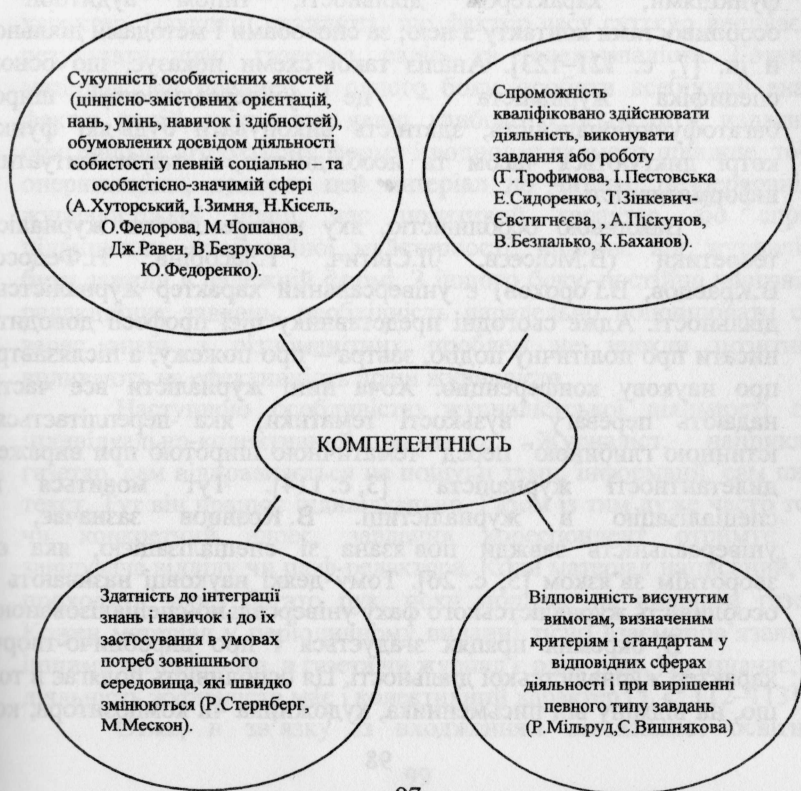
Отже, в контексті нашого дослідження ми вбачаємо у поняттях “компетенція” і “компетентність” взаємозв’язок. Якщо компетенція – це знання і досвід у певній галузі, коло обізнаності особи, то компетентність – це володіння компетенцією. Компетентність – це володіння знаннями, досвідом і вміннями, а

також можливість гнучкого застосування цих знань, що залежить від аналітичних, творчих і практичних навичок. Таким чином, компетентність є певною особистісною якістю, а компетенція – сукупністю конкретних професійних і функціональних якостей.

Як показує досвід багатьох європейських країн, які займалися визначенням, відбором і впровадженням ключових компетентностей, останнім часом відбулась орієнтація програм та освітніх технологій на компетентнісний підхід. Разом із цим досягнення студентами ключових компетентностей не враховується при оцінюванні їх навчальних досягнень. Отже, ключові компетентності мають стати основою процесу оцінювання навчальних досягнень і в українській вищій журналістській школі.

Схема 1

Різні підходи до визначення поняття компетентності

Крім особливостей, які стосуються власне розробки компетентнісного підходу до журналістської освіти, існують і такі, що пов'язані безпосередньо зі специфікою журналістської діяльності.

Професія журналіста охоплює низку видів спеціальностей. Лише редакційну діяльність щодо випуску часопису забезпечують шеф-редактор, редактори окремих відділів, публіцисти, критики, фейлетоністи, репортери, кореспонденти і референти спеціальних рубрик. Професійна діяльність кожного з них, безумовно, має свою специфіку, але є риси, спільні для всієї журналістської діяльності.

Найкраще, на нашу думку, можна побачити специфіку журналістської професії, порівнявши її з іншими професіями, причому за декількома ознаками. Л.Г.Світич зобразив матрицю, порівнявши журналіста з письменником, педагогом, філософом, вченим, художником, суддею і священником за кількома ознаками: функціями; характером діяльності; типом аудиторії та особливостями контакту з нею; за способами і методами діяльності й ін. [7, с. 121–123]. Аналіз такої схеми показує, що основна специфіка журналіста – це універсальність, широта, багатofункціональність, здатність виконувати будь-які функції, котрі диктуються часом та необхідністю, а також ситуативна інформативність.

Важливою особливістю, яку виокремлюють журналісти-теоретики (В.Моїсєєв, Л.Світич, Т.Засоріна, Н.Федосова, В.Кравцов, В.Горохов) є універсальний характер журналістської діяльності. Адже сьогодні представнику цієї професії доводиться писати про політичну подію, завтра – про пожежу, а післязавтра – про наукову конференцію. Хоча нині журналісти все частіше надають перевагу “вузькості тематики, яка переплітається з істинною глибиною” перед “тематичною широтою при вираженій дилетантності журналіста” [3, с. 114]. Тут мовиться про спеціалізацію в журналістиці. В.Кравцов зазначає, що універсальність завжди пов'язана зі спеціалізацією, яка є її зворотнім зв'язком [5, с. 26]. Тому деякі науковці називають цю особливість журналістського фаху універсально-спеціалізованою.

В окремих працях згадується і про виробничо-творчий характер журналістської діяльності. Ця особливість полягає в тому, що, на відміну від письменника, художника чи композитора, котрі

часто не обмежені в часі при написанні своїх творів, журналіст повинен написати текст певного обсягу і в обумовлений, часто дуже короткий термін. Його діяльність повністю підпорядкована виробничому ритму випуску номера газети, журналу, теле- чи радіопередачі [1, с. 99].

О.А.Грабельников зазначає, що праця журналіста має насамперед комплексний характер, тобто поєднує в собі кілька видів діяльності: літературну, яка вміщує власне творчість журналіста (створення інформаційно-публіцистичних текстів); редакторську (правка і доробка авторських текстів) та організаторську, що становить масову роботу з аудиторією, авторським активом [1, с. 65].

Науковці (Т.Засоріна, Н.Федосова, О.Грабельников, Е.Шейн, О.Бочковський) вказують також на таку специфіку журналістської діяльності, як оперативний і безперервний характер. Науковці вважають, що фактор часу суттєво впливає на результати праці газетяра, радіо- та тележурналіста. Готуючи матеріал, він повинен, з одного боку, зробити всебічний аналіз фактів, подій, суспільних явищ, глибоко їх осмислити, надати їм оригінальну літературну форму і водночас якомога швидше, тобто оперативніше, донести цей матеріал до читача. Безперервність журналістської праці має позитивний характер, бо сприяє підвищенню професійної майстерності, вимагає від журналіста бути завжди в належній формі. З іншого боку, постійна черговість редакційних завдань, необхідність паралельно поповнювати свій запас знань з різноманітних проблем не завжди позитивно впливають на ефективність праці журналіста.

Наступною особливістю журналістської діяльності є її індивідуально-колективний характер. Журналіст, наприклад, газетяр, сам відправляється на пошуки теми, інформації, сам пише текст. Тут він працює індивідуально. Разом із тим дуже часто тему чи конкретний адрес, завдання кореспондент отримує від завідувача відділу чи шеф-редактора. Коли матеріал написаний, він проходить через багато рук, поки попадає на шпальти газети. Кожен матеріал у періодичному виданні тісно взаємопов'язаний з іншими матеріалами, а газета чи журнал є одне ціле. Це означає, що діяльність журналіста має і колективний характер [3, с. 112–113].

Отже, в зв'язку із входженням вітчизняної освітньої

системи у Болонський процес, з необхідністю узгодження критеріїв фахової підготовки кадрів (зокрема, журналістських) в Україні та Європі набуває актуальності компетентнісний підхід. При визначенні ключових компетентностей майбутнього журналіста необхідно враховувати: по-перше, те, що в науковому світі немає одностайної єдності у дефініціях понять “компетентність” і “компетенція” і це вимагає подальших розробок; по-друге, специфіку журналістської діяльності, яка полягає в універсальному, виробничо-творчому, індивідуально-колективному, оперативному, безперервному, комплексному та поліфункціональному характері.

Література

1. Грабельников А.А. Работа журналиста в прессе: Учебное пособие. – М.: РИП-Холдинг, 2005. – 274 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Засорина Т., Федосова Н. Профессия – журналист. – Ростов н/Д: Феникс, 1999. – 320 с.
4. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования // Интернет-журнал Эйдос. – 2006. – 5 мая. <http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm>
5. Кравцов В.В. Особенности деятельности журналиста в условиях избирательных компаний: Дис. кан. филол. н.: 10.01.10. – М., 2005. – 209 с.
6. Мильруд Р.П. Компетентность в изучении языка // Иностранные языки в школе. – 2004. – № 7. – С. 30-36.
7. Свитич Л.Г. Феномен журнализма/ Под ред. проф. Я.Н. Засурского. – М.: Факультет журналистики МГУ, 2000. – 252 с.
8. Хуторской А.В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций // Интернет-журнал Эйдос. – 2005. – 12 декабря. <http://www.eidos.ru/journal/2005/1212.htm>
9. Reber A.S. The Penguin Dictionary of Psychology /Arthur S. Reber. – NJ: Penguin Books, 1985. – 848 p.